

VALLÁSI ROVAT

Sávuot éjszakája – a Tóra sokoldalúsága

Idén május 30-án, kedden este köszönt ránk sávuot, a Tóra-adás ünnepe. Szép szokás, mely szinte az egész vallásos világban elterjedt, hogy ilyenkor egész éjszakán keresztül virrasztunk, és a Tóra tanulásával várjuk az ünnep reggelét. A szokás viszonylag új keletű, a 16. század körül terjedt el, viszont gyökereit megtalálhatjuk a midrásban, ami arról számol be, hogy a zsidó nép a Tóra-adást megelőző éjszakát átaludta, ezért mind Mózesnek, mind a Teremtőnek fel kellett ébresztenie őket (Sir Hásirim Rábá 1:12:2). Ez a lelkesedés hiányát mutatta, amit mi igyekszünk évről évre saját magunkban kijavítani.

Ez a tikun, azaz kijavítás, amire a kabbalista tudós, a híres Árizál külön összefoglalót szerkesztett, amely a zsidó hagyományos irodalom egészéből „szemezget”, és egy éjszaka alatt áthalad rajta, mintegy gyors-talpalóként (Tanach, Mísna, Zohár). Természetesen ez a fajta megoldás leginkább azoknak praktikus, akik a legtöbb részt a megfelelő alapossgal korábban már tanulták. Egy másik, hasonló szokás szerint a jesivában tanulók ilyenkor ismétlik át az egész éjszakán tartó tanulást egyik nagy előnye, hogy különleges tapasztalattal jutalmazza meg a résztvevőket, akik ilyenkor ráébredhetnek saját, eddig számukra is ismeretlen képességeikre: hogy milyen hosszán, milyen sokat tudnak tanulni. Másrészt megérthetik, milyen mennyiségű anyagot képesek átvenni ennyi óra alatt.

A hosszú éjszaka utáni reggelen azt ünnepeljük, hogy Mózes lehozta a két kőtáblát, amin a Tízparancsolat állt. Érdekes összefüggést fedezhetünk fel a Tízparancsolat és az éjszakai tanulás alap gondolata között. Hiszen sem a Tízparancsolatot, sem az éjszakai tanulást nem gondolhatjuk önmagában elegendőnek. A Tízparancsolatot a Tóra egészének átadása és megtanulása követte, az éjszakai tanulást pedig szintén egy egész évnnyi intenzív szellemi élet előzi meg és követi. Mindezek nélkül az éjszakai tanulás akár álszentségnek is tűnhet, a Tízparancsolat megkapása pedig csak a legalapvetőbb emberi normák tisztázására lehet elegendő, nem pedig a Tóra által ideálisnak bemutatott, állandóan kutató, érdeklődő életforma bevezetéséhez. A kérdés az, hogy ennyi tanulás előtt-után mégis mi a szerepe ezeknek a kiemelt eseményeknek. Talán eddig még nem merült fel bennünk az alapvető kérdés: egyáltalán, miért adott át az Örökkévaló a zsidó népnek két kőtáblát tíz kiemelt témával? Mi szükség volt rá, ha nekünk

egyébként is a Tóra 613 törvényét kell betartani?

Bölcsseink azt tanítják, hogy a Tízparancsolat tíz kategória, ami tartalmazza mind a 613 parancsolatot (Bámidbár Rábá 13:16). Ezt még a Tóra tényleges tartalmának megtanulása előtt megkaptuk, hasonlóan ahhoz, amikor egy könyvesboltban vásárlás előtt elolvassuk a tartalomjegyzéket. Néha mindenkinek szüksége van arra, hogy madártávlatból lásson rá a dolgaira. A sávuot éjszakai lendületes tanulás is erre jó. Egész évben beszélünk arról, hogy a Tóra milyen sokoldalú, és milyen fontos dolog tanulni. De ha néha nem tekintjük át nagy vonalakban, akkor ez a mondatunk nem lesz hiteles, hiszen sosem lesz átfogó benyomásunk arról, mit is jelent ez a valóságban.

„Rabbi Nehoráj mondta: hagyok a világon mindenféle szakmát, és nem tanítok a fiamaik mást, csak Tórát, aminek az ember a jutalmát ebben a világban fogyasztja, de a lényege megmarad az eljövendő világra” (Kidusin 82a).

Milyen foglalkozásra gondolhatott Rabbi Nehoráj? Alább nem kevesebb mint 17 lehetséges foglalkozást sorolunk fel, mely rendelkezésre áll annak, aki olyan szakmát akar választani, amit a Tórától sajátíthat el. (Természetesen nem mindegyik választható mindenki számára.) Összehasonlításképpen: a legtöbb modern egyetem sem foglal magában ennyiféle szakképesítést. A szakmák (magyar betűrend szerint): ászkán (ön-

szent iratok kalligrafikus lejegyzője).

A fenti felsorolás mutatja a Tóra sokoldalúságát, amire sávuot éjszakáján ráérezhetünk. Egy másik, hasonló felsorolással a tartalmi sokoldalúságra szeretnék bepillantást kintálni. Tíz olyan téma, tíz kutatási lehetőség, aminek a megválaszolása a Tóra bölcsességével lehetséges, és a – zsidóságon inneni és túli – világ fejlődéséhez nagyban hozzá tudna járulni (szintén ábécérendben). A kérdések némelyike teljesen új, másokra már született javaslatok, de ettől még számomra nyitottak maradnak. Sok kérdésben ugyanis az embernek a saját maga számára megnyugtató választ kell megtalálnia.

1. A tanulás szeretete – miért nem szeretnek tanulni a diákok, és mit lehet ez ellen tenni? 2. A Tóra és hatása – hogyan fejleszti az ember személyiségét a Tóra tanulása? 3. Az első lépések – a leghasznosabb tudnivalók azok számára, akiknek újdonság a vallásunk. 4. Elkerülte a figyelmünket – szabályok, melyeket még a vallásosnak születettek jelentős része is elmulaszt betartani. 5. Ének és ima – hogyan tehetjük előbbé mindennapi imáinkat? 6. Jog és igazságosság – mennyiben működne másként a világ a törái jog szerint? 7. Közeledés a Teremtőhöz – hogyan hoznak közelebb a micvák Istenhez? A részletes ismeretek vagy a személyes kapcsolat által? 8. Noé fiainak 7 törvénye – kell-e, és ha igen, hogyan tanítsuk meg a nem zsidóknak?

kéntes, aktivista), ávrech (Tóra-tanuló), dáján (bíró), mágid (nyilvános előadó, felnőttoktató), mágid siur (középfokú iskolai Talmud-tanár, előadó), másgíach (konyhai vagy élelmiszeripari kósersági felügyelő, ellenőrző), másgíach rucháni (diákok lelki fejlődését vigyázó tanító), mésév (diákok tanulását segítő, korrepetáló tanár), mechábér (könyvek, tanítások, törái magyarázatok írója), mekubál (kabbalista), mohél (körülmetelő), meláméd (kisiskolai tanító), poszék (halachatudós, döntnök), ráv (közösségi vezető), rebbe (chászid közösségi vezető), soché (mészáros), szofér (Tóra-tekercesek és egyéb

9. Utak a zsidóságban – hogyan segíthetünk utat, módszert választani a közeledőknek a sokféle irányzat és megközelítés közül? 10. Útmutató a modern élethez – a háláchán alapuló irányelvek arról, hogyan viszonyuljunk a médiához, az internethez.

Ezek a példák egyben azt is illusztrálják, mennyire tévednek azok, akik a Tórát unalmasnak, száraznak, szörszálhasogatónak gondolják. „Az élet fája az, azoknak, akik megragadják” (Példabeszédek 3:18) – a Tóra valóban az életünkhöz szól. Sávuot éjszakáján mi is megragadhatjuk!

Szántó-Várnagy Binjomin
binjomin.hu

חג שבועות

שמח!

Kellemes ünnepeket kívánunk!

„Világ Igaza” az igazaknak

A magyarországi zsidóüldözés során tanúsított embermentő tevékenység elismeréseként a jeruzsálemi Jad Vasem Intézet „Világ Igaza” kitüntetését és Bátorságért Érdemjeleket adott át Jozsef Amrani, Izrael Állam budapesti nagykövete és Pintér Sándor belügyminiszter Budapesten.

A Belügyminisztériumban ünnepélyes külsőségek között megrendezett eseményen posztumusz kitüntetést kapott Bárczi Gusztáv, Boenke Rózsa, Chaben Gyula és felesége, Bözsi, Erdőkürti Zoltán és felesége, Krisztina, Essősy József, Gyürey Géza, Hrabovszki Mihály, Kiss Mihály, Leszkovszky György és felesége, Margit, Sonda Mihály és Anika, Víg József és Mária, valamint Zékány Iván. A kitüntetések a díjazottak családtagjai vették át, míg az izraeli Jad Vasem Intézetben fogják őrizni azoknak az érdemjelét, akiknek a hozzátartozóit már nem lelték föl.

A nevesített megmentettek között volt Bán Tamás, Boros Pálné és kisfia, Ecséri Lilla, Feuer Helga, a Fischer család, Gesztesi Ákosné és gyermeke, a Gottlieb család, a Hívös család, Kisteleki Denise, Kurz Augustza, Rudas Béláné és fia, Rudas János, Rusznyák Erzsébet és gyermekei, Stern György, Stern Sándor, a Szilasi család, Weinberger Franciska, Weinberger Liza, valamint számos ismeretlen nevű zsidó gyermek. Az említettek közül személyesen jelen volt a ma már idős Rudas János, aki a rendezvény kezdetekor gyertyát gyújtott a soá idején ártatlanul meggyilkolt áldozatok emlékére.

Fotó: Szentgyörgyi Ákos

Jozsef Amrani, Izrael Állam magyarországi nagykövete ünnepi köszöntőjében úgy fogalmazott: egyenlőnek teremtettünk, születésünkkel kaptunk nevet és életutat, s nincs olyan vezér, nemzet vagy vallás, amely bárkitől megtagadhatná nevét és személyiségét. A második világháború sötét napjaiban a világ történelmének során először történt összehangolt, kitervelt kísérlet egy nép eltörlésére, a zsidóság nevének feledésbe taszítására. Mint mondta: a történelem azt tanítja, hogy a gonosz és a gyűlölet képes hatalomra törni és országokat, nemzeteket irányítani. A nagykövet föltek a kérdést: hagyhatjuk ezt?

Amrani azt mondta: mindenkinek van neve, az áldozatoknak éppen úgy, mint a bűnösöknek, lélek viszont nem jutott egyformán mindenkinek. Hozzátette: a mai napon azon keveseket ünnepeljük, akik a lelkiük által vezérelve mentették embertársaikat.

Pintér Sándor belügyminiszter beszédében hangsúlyozta: a holokausztról beszélnünk kell, meg kell ragadni minden alkalmat az emlékezésre. Leszögezte: a kormány és a Belügyminisztérium minden eszközzel föllép a szélsőségekkel szemben, s ma már kimunkált jogintézmények állnak a rendelkezésünkre ahhoz, hogy felvegyük a küzdelmet azok ellen, akik Magyarország törvényes rendjét erőszakkal kívánják megváltoztatni. Pintér úgy fogalmazott: csírájában kívánjuk elfojtani a radikális nézetek tényeresét.

A belügyminiszter kitért az illegális migrációra is, amelyet „korunk meghatározó jelenségének” nevezett. Szerinte „a migráció mögött megjelenő terrorizmus és a szélsőségek megállítása jelenünk egyik legnagyobb feladata, és a kormány elkötelezett abban, hogy a radikális külföldi csoportok az ország határain kívül maradjanak”. Pintér Sándor végezetül azt mondta: a ma emberének törekednie kell arra, hogy a szörnyű diktatúrák emléke csak emlék maradjon, és soha többé ne lehessen kirekeszteni, meggyalázni, meggyilkolni embereket származásuk vagy vallásuk miatt.

Kácsor Zsolt

Emlék

Az emlékeknek nincs logikája, se mélysége, se ideje, előbukkannak, akár az álmok.

Mint szappanbuborékok szállnak körülöttem, mikor meg akarom fogni, szétpukkannak.

Szép volt valamikor szappanbuborékokat fújni, ülni a kék sámlin egy nyári délelőtt, mikor fél órát elloptam a nyilasoktól.

Elfelejtettem a sárga csillagot, a zsidó házat, a hamis papírokat. Apám menetelésének visszhangját, Anyám örökös aggódását értem.

Csak fújtam és fújtam a szappanbuborékokat a végtelenségbe. A hátsó udvarban, 1944-ben, azt hittem, hogy én is elrepülhetek velük.

Aztán légiriadó lett. Talán csak ennyi volt a gyerekkorom.

Kádár Péter
Göteborg

Körzeti kitekintő

Újpest

A helyi tradíciók szerint az Újpest–Rákospalota körzet tagjai és családtagjai, az Újpesti Szeretetotthon és az Israel Sela Szakszociális Otthon lakói, valamint a meghívott vendégek közösen ünnepelték peszách előestéjét. *Szerdóc J. Ervin* rabbi kitlibe öltözve, személyes, baráti hangon üdvözölte az otthon ebédlőjében megjelenteket, és bevezetőjében elmagyarázta, hogy ez a családi körben tartandó ünnep az utóbbi évtizedekben miért vált közösségi összejövetellé.

Ezt követően a házigazda időutazásra hívott, felidézve az időszámítás szerinti 135 körüli éveket, Hadrianus uralkodásának idejét, amikor a Haggada keletkezett. Ismertette a szédertálon lévő ételek és az egyéb szimbólumok – köztük a három macesz és a négy pohár bor – jelentését. Az est rendjét követve, a jelenlévők újra átérték az Egyiptomból való kivonulás történetét, amelyet a diaszpórában élők minden évben ugyanazon a napon mesélnek el fiaiknak. Az újpesti rabbi a szülővárosából, Máramaroszigetről magával hozott zsidó hagyományt fölelevenítve, a tőle megszokott történelmi párhuzamokkal, filozófiai megvilágításban vezette a szédert. Képzett énekhangjával élen járt a Haggada dalainak előadásában is.

A rebbeben, az alkalmi önkéntesek és az otthon személyzete segítségével a háromfogásos, háziás ízű ünnepi vacsorát jó hangulatban költötték el a hívek.

A szédereste ezúttal is a jól ismert dallal ért véget: Lőszán hábiáj bőséges Jászálím hábnujá – Jövőre az újjaépült Jeruzsálemben!

r. a.

Kaposvár

A Csiky Gergely Színház művészei nagy sikerű felolvasóestet tartottak a holokauszt emléknapja alkalmából. Ezzel városunkban már kettő, a zsidósághoz kapcsolódó előadás tekinthető meg. A mintegy másfél órás műsort közel százan élvezték, vastappal jutalmazva a színésznők játékát.

Az est végén a résztvevőket és a nézőket hitközségünk hagyományos és a peszáchhoz kapcsolódó ételekkel (zsidótojással és rakott macesszal) vendégelte meg.

Szeretkórház

A kidus előtt *Deutsch Zsuzsanna* orvos igazgató köszöntötte a résztvevőket, majd boldog peszáchot kívánt mindenkinek. *Deutsch László* főrabbi az ünnep jelentőségéről és bibliai háttéréről beszélt, majd ismertette a széderest programjait. Kántorként *Klavanszkij Anatolij* működött közre, az egyiptomi kivonulás történetének felolvasásában a főrabbin kívül *Slomovits Róbert* és *Fruchter Sándor* vett részt. *Mózes Imre* bencsolt, majd közösen elénekelték a Haggada második részének dalait.

Köszönjük *Szinai T. József* igazgató úrnak az est megszervezését, a központi konyha dolgozóinak pedig a finom ételeket.

Debrecen

A Holokauszt Magyarországi Áldozatainak Emléknapja alkalmából a hitközség meghívta a város közoktatási intézményeit a zsidó negyed meglátogatására, valamint a holokauszt borzalmait bemutató filmre.

Az eseményen több száz diák vett részt. A Brassai Sámuel Gimnázium, a Diószegi Baptista Szakgimnázium és Szakközépiskola, a Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium diákjai, valamint a Debreceni Egyetem hallgatói tisztelték meg jelenlétükkel a megemlékezést.

Horovitz Tamás előadását hallgatják a vendégek

A Debrecen Televízió által készített „Akik lelke megmaradt a hitben” című dokumentumműsört vetítettük le a kultúrteremben. A háború előtti évek, a helyi gettó, a deportálás és a munkatáborok megpróbáltatásai képekben és beszélgetésekben elevezték meg. A film megtekintése után a fiatalok meg is vitathatták a holokauszt kapcsán felmerült kérdéseiket *Heller Zsolt* folkesztéta segítségével.

Horovitz Tamás elnök köszöntötte a résztvevőket a kultúrteremben és a Pásti utcai ortodox zsinagógában. Kiemelte, hogy országosan egyedülálló módon hagyományos megemlékezés helyett fiataloknak szánt rendezvény programmal idézzük fel idén a holokauszt áldozatainak emlékét. Ennek egy séta is része volt a zsidó negyedben, megtekintették az ortodox zsinagógát, az egykori kóser vádodat és a rituális fürdőt, a mai imádkozások helyszínét, a kis zsinagógát, a Bét Hámídrást – magyarázatok meghallgatásával. Testközelből láthatták a tórát, a szentírásunkat.

A Holokauszt Emlékfalnál egyperces néma megállással és főhajrással gondoltunk a hateraz helyi áldozatra. A filmvetítés, valamint a zsinagógai ismertető alatt a figyelő tekintetekből láttuk, hogy ez a nap nem múlik el emlékezetünkben nélkül. Figyelemre méltó, mennyire komolyan vették a diákok a zsinagóga megtekintését.

Érdekes, hogy a Brassai Sámuel Gimnázium tanulója a tanárnőjük által adott kipában érkeztek hozzánk.

Az emlékezés mellett oktatási szempontból is óriási jelentőségű volt a nap, sikeres kezdeményezés-

nek tűnt. Kezddő lépése volt a hitközségi intézményeket és a vészorszakot bemutató programnak. Nyitottak vagyunk!

Hírek, események röviden

– **A NÜB 2017. május 28-ra (vasárnap)** záródokutát szervez Strasshofba, a volt átmeneti lágér helyén lévő emlékműhöz, és Bécsbe. Jelentkezés Juhász Bélánénál május 15-én, 16-án, 17-én és 18-án 8 és 12 óra között telefonon (1) 343-3898, személyesen, befizetéssel a NÜB-irodában (Budapest V., Tüköry utca 3. II. emelet). A részvételi díj ebédeld együtt 6500 Ft.

– **Dabasi meghívó.** Mindenkit szeretettel hívunk és várunk az utolsó dabasi holokausztünnepre, Bragyova György szoboravatójára, melyet május 28-án, 16 órakor tartunk a Térségi Holokauszt Emlékpont udvarán (2370 Dabas, Fő út 31.) Információ: 06-30-846-6646.

– **A Herman Lipót Idősek Klubjában** május 23-án, kedden, 14 órától meghívott vendégeink Heisler András, a Mazsihisz elnöke és Radnóti Zoltán főrabbi, a BZSH Rabbiságának igazgatója.

– **Adomány.** Szántó Péter 30.000 Ft-ot küldött az Igaz Emberekért Alapítványnak a Jad Vasem-kitüntetések megsegítésére.

Tóth Emil főkántorra emlékezünk

A Hegedűs Gyula utcai zsinagógában 2017. június 11-én fél 6 órakor hangversenyen emlékezik meg az ORZSE Goldmark Kórusa Tóth Emil főkántorról, akinek elhunytja a teljes magyarországi zsidó közösséget fájdalmasan érintette. A Goldmark Kórus vesztesége is igen jelentős, hiszen az együttes egyik oszlopa távozott el.

A halála óta eltelt időszakban csak Szatmárnémetiben énekeltünk, így első budapesti hangversenyünkön szeretnénk megemlékezni szolistáinkról, a tenor szólam meghatározó tagjáról. Hiánya pótolhatatlan! 45 éven át volt tagja közösségünknek. Tóth Emil kórusműveinkben megszólaló szólóénekének hangja füllünkbe cseng. Összevontak a kórusművekkel a tolmácsolásában felhangzó dal- és imádságok, az ima szövegének hangsúlyai és előadásának áhítata. Ezeket a szólamokat *Biczó Tamás*, a Hegedűs Gyula utcai zsinagóga főkántora tolmácsolja majd hangversenyünkön, aki sok éve egy dobogón énekelt Tóth Emillel. Ismerve énekletési stílusát, minden igyekezetével azon lesz, hogy ezek a hangok újra felidézék felejthetetlen barátunkat. A hangversenyen megszólaltatunk olyan szólóművet is, amelyet alapító karnagyunk Tóth Emilnek írt, aki ezeket a számára komponált műveket sok alkalommal énekelte előadásain.

Ez alkalommal új kórusműveket is bemutatunk, amelyekkel bővítettük reperatóriumunkat. Felhangzik majd új imaköltemény, jiddis dal és izraeli slágerdallam kórusfeldolgozása.

Hangversenyünk megtartására a Hegedűs Gyula utcai zsinagóga ad lehetőséget, ahol nagy örömmel énekelünk, hiszen e közösség minden alkalommal szeretettel fogad bennünket. Az emlékezés helyének is külön jelentősége van, hiszen Tóth Emil többször énekelt e falak között. Szolistáink között *Biczó Tamás* és *Fekete László* főkántorok mellett *Cser Erzsébet* és *Kéval Zsuzsa* szerepel.

Reméljük, sokan jönnek el megemlékezésünkre, és kíváncsiak lesznek a Goldmark Kórus újdonságokkal teli éneklésére. Mindenkit szeretettel várunk.

Ádám Mária karnagy

Ohel Ávrám a Hunyadin

Korábban már beszámoltunk róla, hogy komoly felújításon esett át az elmúlt hónapokban a Hunyadi téri zsinagóga.

A terézvárosi kile hónapokig más-más közösségeknél vendégeskedett az ünnepek és az imádkozások idejére, ám a közelmúltban már visszaköltözhetett régi helyére.

A munkálatok során felújították a közösségi teret és a konyhát, valamint nevet is kapott a „lakászinagóga”: Ábrahám Sára, amit a homlokzatra is felfestettek.

A hivatalos névadásra és a renovált helyiségek ünnepélyes felavatására nagyon sokan ellátogattak a Hunyadi térre, más közösségek és a BZSH vezetői is tiszteletüket tették.

Gervai László elnök és *Fináli Gábor* vallási vezető köszöntötték az ünneplőket, és méltatták magát az 1896-ban épült templomot.

Bízunk benne, hogy a fennállásának százhuszadik évét tavaly ünneplő közösség még legalább ennyi ideig gyakorolhatja a vallást a terézvárosi zsinagóga falai között.

Gervai László elnök és Fináli Gábor vallási vezető osztják meg örömeiket a közösséggel

MEGHÍVÓ

A Budapesti Zsidó Hitközség tisztelettel meghívja Önt a 2017. május 21-én (vasárnap) 10.00 órakor (5777. ijjár 25.) a Budapest VII., Síp u. 12. sz. alatti Díszteremben tartandó közgyűlésére

Napirend:
Nyitóima

1. 2016. évi zárszámadás tárgyalása, vita és határozathozatal (előadók: dr. Kunos Péter, Paszternák Tamás, számvevő és számvizsgáló bizottság képviselője az Alapszabály 52. §-a alapján)
2. Kultuszjárdék közgyűlés általi megállapítása (előadó: dr. Kunos Péter)
3. Választási Szabályzat módosítása, vita és határozathozatal (előadó: dr. Rosta Márton)
4. Számvevő és számvizsgáló bizottsági tag (Sárközy Gyula) visszahívási indítványnak tárgyalása, vita és titkos határozathozatal (előadó: Budai Lászlóné SZSZB-elnök)
5. Pótválasztás 1 (egy) előjárásági helyre és a számvevő és számvizsgáló bizottsági hely(ek)re a visszahívási indítvány eredményétől függően 1 (egy) vagy 2 (kettő) üres mandátum vonatkozásában
6. Különlélek Záróima

Hittestvéri üdvözléssel:

Ács Tamás
elnök

dr. Kunos Péter
ügyvezető igazgató

MEGHÍVÓ

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége közgyűlésére
A közgyűlés időpontja: 2017. május hó 28. (vasárnap) 10.00 óra (5777. sziván 3.)

Helyszíne: Budapest, Síp u. 12. II. emeleti Díszterem

Napirend:
Nyitóima

1. Mazsihisz-ORZSE tudományos pályázat eredményhirdetése és díjátadása
2. Elnöki tájékoztató (előadó: Heisler András)
3. A Mazsihisz 2016. éves zárszámadási javaslata, vita és határozathozatal (előadó: dr. Kunos Péter, Hagymási Zsuzsanna)
4. Választási szabályzat-módosítási javaslatok, vita és határozathozatal (előadó: dr. Rosta Márton)
5. Különlélek Záróima

Hittestvéri üdvözléssel:

Heisler András
elnök

dr. Kunos Péter
ügyvezető igazgató

Bemutatjuk a rabbikat: Frölich Róbert

A templomnak jó, összetartó, erős és egymás iránt érzékeny közössége van, elkötelezett, tenni vágyó és aktív elnöke – mondja Frölich Róbert országos főrabbi, nyugalmazott dandártábornok, akit a rabbijainkat bemutató sorozatunk keretében kérdeztünk a családjáról, a pályájáról és a rabbi hivatásról.

– Főrabbi úr hol született, és milyen családi háttérből jön?

– Pesten születtem, ahogy Kern András éneklí. A szüleim üzemetek Közép-Kelet-Európa egyetlen kóser cukrászdáját a Dob utcában. Én magam is ott nőtem föl a Dob utcában, az ortodoxiánál, és amíg a rabbi képzőbe be nem iratkoztam, a Visegrádi utcai ortodox templomba jártam. Az Anna Frank Gimnáziumban érettségiztem 1984-ben. Egyetlen nagyszülőmet ismertem, a nagyamamát, az édesanyám anyját. Az apai nagyanyám a háború alatt meghalt Dévaványán, ott is van eltemetve, az apai nagyapám 1961-ben halt meg, őt nem ismertem. Az anyai nagyapámra, aki munkaszolgálatos volt, a magyar honvédek a Don-kanyarban rágyújtották a pajtát, ahol éppen tífusszal feküdt. Ot emiatt nem ismerhettem. Itt had mesélem el azt az esetet, hogy több mint tíz éve ott voltam Rudkinóban, a Don-kanyarban, a magyar katonai temető avatásán. Azért hívtak meg, mert akkor még katonai rabbi voltam, és szaktanácsadóként kikérték a javaslataimat a zsidó parcella kialakításával kapcsolatban. Rudkinóban képzelen el egy nagyon hosszú utat, olyat, mint Pesten az Andrássy út, amint kifut a Hősök terére. Kezdet előtt ott sétálgattam, és az utat szegélyező oszlopokon a sok ezer halott nevét nézegettem. Nézelődtem, a egyes összevisszaságban fölvesett neveket olvastam, amikor egyszer csak utánam kiáltottak, hogy tábornok úr, jöjjön, kezdünk. Megfordultam, s közben vettem egy futó pillantást az utolsó oszlopra, ahol a következő pillanatban megláttam ezt a nevet: Kohn Sándor kmsz, azaz közmunka-szolgálatos. Ő volt az anyai nagyapám.

– Nehéz ez után bármit is kérdeznél... De folytassuk a gyerekkorral! Akárhányszor láttam önt nyilatkozni a médiában, mindig az volt a benyomásom, hogy irodalmi ember, mármint abban az értelemben, hogy biztosan sokat olvas. Gyermekkorában mi volt a kedvenc olvasmánya a Tórán kívül?

– A Tórá gyerekként nem olvastam, dacára annak, hogy előbb tudtam héberül olvasni, mint magyarul, de a családi legendárium szerint három-négy évesen már olvastam magyarul is. A korai olvasmányaim közül emlékszem egy gyönyörűen illusztrált Toldira, amit már azelőtt elolvastam, hogy iskolába mentem volna. Tinédzserként az olvasmányokat illetően mindenevő voltam, Rejtő Jenőtől Arany Jánoson át Janus Pannoniusig. De nagyon szerettem-szeretem a science-fiction is, Asimov a mai napig nagy kedvencem. A kortárs irodalmat nem nagyon szeretem, talán azért, mert van bennem egy kis historizáló hajlam. Nagyon kedvelem Királyhegyit, Aszlányit, igaz, ma azt sem nagyon tudják, hogy Aszlányi Károly ki volt. Tudja, miért szeretem a sábeszt?

– Gondolom, az olvasás miatt...

– Igen, olyankor zavartalanul lehet olvasni. Nem szól a telefon, nem nézik híradót, olvasok.

– Minek készült gimnazista korában?

– Színésznek.

– Ez most meglepett. Mi motiválta a színészi pályára?

– Ez úgy jött, hogy a mellettünk lévő házban lakott Juhász Jácint Andai Györgyivel. Jácinttal, aki ak-

kor nagy sztár volt, együtt fociztunk, és nagyon sokat beszélgettünk. Akkor még nagy dolog volt a tévé, sokat néztem, gyakran jártam színházba, nagyon megfogott az a varázslatos világ. Mondtam Jácintnak, hogy felvételiznék. Főlkészített a felvételre, de az első rostan úgy kirúgtak, hogy a lábam nem érte a földet. Ott álltam, és nem tudtam, mit kezdjek magammal. Nagy tudásvágy munkált bennem, ezért arra gondoltam, a rabbi képzőben jó lenne tanulni Scheiber professzortól. Nála voltam bár micvó. Már nem emlékszem, mit mondott, de az érzés máig bennem van, ahogy ott állok, hallgatom, s csak nézek föl rá. Szóval miután kirúgtak a színművészeti felvételiéről, megkerestem Scheiber professzort, aki megkérdezte, hogy miért akarok rabbi lenni. Azt válaszoltam, hogy nem akarok rabbi lenni, én tanulni akarok. Jó, felelte, mert ha azt mondtad volna, hogy rabbi akarsz lenni, akkor nem vettek volna föl.

– Bölcs ember lehetett.

– Az volt. Máig ő az egyik idolum. Nem véletlenül függ a fényképe az irodámban. Úgyhogy beiratkoztam a rabbi képzőbe, és végigcsináltam, dacára annak, hogy Scheiber professzor első éves koromban meghalt. S mire végigcsináltam, megtetszett.

– Nem akarok blaszfémikus lenni, de egy jó rabbinak van némi színészvénája is, nem? Hiszen a rabbi is község előtt beszél, és a nézőkre hatást kell gyakorolnia.

– Pontosan. A rabbipályán az előadói vénának nagy szerepe van, ennek bizonyos elemei megtanulhatók, és nagyképzőben nélkül mondom, hogy a megtanulható elemeket én meg is tanultam. Jártam különórákra, jártam beszédtanárhoz, egyes készségeket ugyanis fejleszteni lehet. Amikor az ember kiáll az emberek elé a zsinagógában, akkor a retorikának óriási a jelentősége. Máig emlékszem rá, hogy Scheiber professzor hogyan és miként beszélt.

– Hogyan jött az életébe a katonai pálya?

– Vicesen. A rendszerváltás környékén éppen itt sétálgattam a Síp utcai székházban, amikor belefutottam az akkori vezető főrabbi, Landeszman Gyuriba, aki meglepetésemre azt kérdezte tőlem, hogy te Robi, nem akarsz tábori lelkész lenni? Ott álltam előtte huszonöt évesen, és azt sem tudtam, hogy a tábori lelkészséget eszik-e vagy isszák. S az első, ami beugrott erről, az Katz lelkész figurája volt a Szejkből. Ez alapján azt gondoltam, jó buli lehet, és rávágtam a kérdésre, hogy de-hogynem. Lényegében elszegődtem Katznak. Egyébként minden ellenkező híresztelés ellenére voltam sokatona. Három hét után leszereltem, majd miután előkészítettük a tábori lelkészséget, újra fölszereltem 1994-ben, amikor rögtön ezredes lettem, 1995-ben pedig dandártábornok.

– Ilyen gyorsan tábornok lett?

– Mi az, hogy gyorsan? Nagyon is későn! Hiszen már harmincéves voltam! De komolyra fordítva a szót: miután nemzetközi modellek alapján

kidolgoztuk a tábori lelkészi szolgálatot, megegyeztünk abban is, hogy minden vezető lelkész azonos rendfokozatot kap. Igen ám, de az MDF-kormány alatt vagyunk, a honvédelmi miniszter Für Lajos, és bekövetkezik, amire nem számítottam: a katolikus és a református püspök az állománytábla szerint tábornok lett, a rabbi meg ezredes. A kormányváltás után még egy év telt el, majd 1995-ben tábornok lettem, a legfiatalabb a magyar hadseregben. Ez úgy történt, hogy fölhívtak Göncz Árpád akkori köztársasági elnök titkárságáról, s azt mondták, az államfő gesztust kíván gyakorolni, és soron kívül, 1995-ra hásónó előtti napon léptet elő. Majdnem elsírtam magam.

– Hadd kérdezzek valami gyerekeset: milyen érzés tábornoknak lenni? Elvégre az nagyon nagy dolog. Ha a tábornok megjelenik a laktanyában, az egész hadosztály haptákba vágja magát.

– Férfiasan bevallom, hogy eleinte ezt a tábornok urazást nagyon élveztem. Pedig szegény anyukám azt mondta egyszer: Robi, mennyi mindent megtettünk érte, hogy ne vigyenek be katonának! Erre tábornok letél! Nekem ez eleinte nagyon tetszett. De csak eleinte. Mert lassan rájöttem, hogy iszonyú nagy felelősség van rajtam.

– Ezt hogy érti?

– Úgy, hogy szemtől szemben tábornok úr vagy. Azt mondják, hogy tábornok úr így, tábornok úr úgy. De a hátad mögött azt mondják: a zsidó. És ennek meg kell felelni. A seregben nyíltan én voltam az egyetlen zsidó, akit ismertek, és rajtam keresztül ítélték meg az egész zsidóságot. Ez hatalmas felelősség volt, a legapróbb szegényt sem hozhattam a közösségemre. Komoly iskola volt. Megtanultam, hogy hiába kerültem magas polcra, én ugyanaz maradtam, aki voltam, történjék bármi. Mert ha a magas polcra leveszik az embert, akkor is meg kell maradnia önmagának.

– Mikor szerelt le?

– 2010-ben. Azóta nyugállományú dandártábornok vagyok, de a mai napig jóleső érzéssel gondolok vissza a hadseregbe. Sokat kaptam a seregtől, egy rossz szavam nem lehet. A doktorátusomat is ott szereztem.

– Azóta országos főrabbi lett. Mire a legbüszkébb az elmúlt három évből?

– Arra vagyok a legbüszkébb, hogy élő kapcsolatot alakítottam ki a budapesti székház és a vidéki hitközségek között. Ilyen erős és szoros kapcsolat soha korábban nem volt, mert itt, a fővárosban, nem szembeültünk a vidéki hitközségek mindennapjaival, a lehetőségek hiányával, a szorongatóan kevés lélekszámmal. Azzal, hogy vidéken hiányoznak a fiatalok, s féltő, hogy húsz év múlva nem lesz, aki az öregek helyére lépjen. A korábbi, idős országos főrabbitól, Schweitzer professzortól a kora miatt nem lehetett elvárni, hogy állandóan rója a vidéket. Fiatalabb lévén, minden lehetőséget megragadok, hogy utazzak és tájékozódjak. Beszélgetni akarok, meg akarom őket ismerni, és igyekszem megérteni a gondjaikat. Nálunk, Pesten, az a probléma, hogy nem lesz elegendő marhahús peszáchra, a vidéki városokban meg az a gond, hogy egyáltalán nincs lehetőség kóser enni. A fővárosban azt méricskélük, hogy péntek este, sábeszkor melyik zsinagógában voltak hússzal többben. Vidéken azonban nincsen minjén, ha egyetlen ember megbetegszik. Nincsenek fiataljaik, nincsenek előimádkozók, tanítók. Vidéken más léptékel méri a bánatot. S nagyon megtanultam országos főrabbiéknak, hogy apró dolgokkal is nagy boldogságot lehet okozni.

– Huszonöt éve az Európa-szerte híres Dohány utcai zsinagóga rabbija. Ez a tisztség komoly lelki teherrel jár ennyi idő után is?

– Huszonnyolc évesen lettem a Dohány rabbi. Képzelje el, szinte kezdő rabbi voltam. Az első pár évben mindig összeugrott a gyomrom, amikor belegondoltam, hogy a Dob utcai cukrász fiából a Dohány utcai zsinagóga rabbi lett. A felelősség abban rejlik, hogy mindazt a kincset, amit ez a templom jelent – a neológia zászlóshajója, egy élő, pezsgő körzet, hihetetlen szellemi örökség és így tovább – meg kell őrizni, és tovább kell adni az utódoknak. Ezt a Dohány utcai szellemet: a vallásoságot, és az emellett kötelező nyitottságot, modernitást. Minden rabbi csak annyit tud tenni, amennyit a kö-

zössége enged. A templomnak jó, összetartó, erős és egymás iránt érzékeny közössége van, elkötelezett, tenni vágyó és aktív elnöke. Ők tartják életben a templomot, őket is vigyázni kell. Ennek a felelősségnek a súlyát ma is érzem, de a Jóistennek hála, mellettem áll a családom, a két gyerekem, s persze a feleségem, aki nélkül senki és semmi nem lennék. Ezt komolyan mondom. Ő biztat, nozogat, nógat, ha kell, kritizál. Az embernek egyedül nem megy, és nekem ebből a szempontból is nagy szerencsém van az életben. Úgy érzem, a Jóisten kitünt a figyelemmel, úgy látszik, valamit akar tőlem, és ezt én egyrészt igyekszem megköszönni, másrészt igyekszem neki megfelelni.

Kácsor Zsolt

Az áldozatokra és a hősiesség napjára emlékeztek Zuglóban

A varsói gettó felkelőire, a holokauszt áldozataira, valamint az embermentőkre emlékeztek a Thököly úton Boros Máttyás és Fischer István, illetve a Slachta-nővérek emléktáblájánál.

„Ég, testvérek, ég, a mi kis városkánk ég”, ezt énekeltek 74 évvel ezelőtt a varsói gettó felkelői – mondta a holokauszt és a hősiesség emléknappja alkalmából tartott koszorúzásán Kardos Péter főrabbi, hozzátéve: az ostrom három hétig tartott, míg végül a náci túlerő legyőzte a gettó lakóit.

A helyszínről szólva a főrabbi kiemelte: különös játéka a sorsnak, hogy a Thököly úton az egymással szemben lévő két ház egyikében mentették az embereket, míg a másikban megkínózták és kivégezték őket. „A zsidó vallás nagyon szigorú, azonban az embermentőkre úgy te-

kintünk, mintha zsidó vallásúak lennének. Halotti imát mondhatunk értük, és megörökítjük nevüket a mártírok emléktáblájánál” – jelentette ki Kardos Péter főrabbi, a zsidómentők bátorságát méltatva.

A megemlékezést követően Karácsony Gergely polgármester és Kardos Péter főrabbi, illetve Tóth Csaba, Zugló szocialista országgyűlési képviselője, valamint Hajdu Flórián alpolgármester megkoszorúzták Boros Máttyás és Fischer István emléktáblájánál, akik a nyilas párházból 1944-től fogvatartottak kiszabadítására indított támadás során áldozták fel életüket. Szabó Rebeka alpolgármester az üldözötteket életük kockáztatásával menekítő Slachta-nővérek emléktáblájánál helyezte el a megemlékezés virágait.

Zuglói Lapok

Kardos: Ebben a házban (volt nyilasház) öltek, a szemben lévőben (Slachta-ház) mentettek

A világ legrégebbi holokausztarchívuma

A világ legrégebbi holokausztarchívuma, a londoni Wiener Library megnyitotta a nagyközönség előtt a második világháború idején elkövetett háborús bűnökről szóló ENSZ-iratok online katalógusát – közölte az MTL.

Akik szeretnék elolvasni a dokumentumokat, azoknak továbbra is el kell látogatniuk a londoni könyvtárba vagy a washingtoni Holocaust Memorial múzeumba – a katalógus nyilvánossá tételétől azt reméli a könyvtár, hogy fokozza az érdeklődést az ENSZ Háborús Bűnöket Vizsgáló Bizottságának (UNWCC) iratai iránt. Az ENSZ-archívum Adolf Hitlerrel a náci haláltáborok felügyelői összesen mintegy 37 ezer embert említ a háborús bűnösök és gyanúsítottak listáján.

„Egy teljes műszaki áruháznyi szögkészlet áll rendelkezésre, amit a holokauszttagadás koporsójába lehet verni. Csak most nyílik meg a nagy nyilvánosság előtt az archívum katalógusa, pedig a bizottság mindig is így szeretete volna” – hangoztatta Dan Plesch, a londoni SOAS Egyetem (az Ázsiáról és Afrikáról szóló tanulmányok intézete) vezetője. Az ENSZ-bizottság 1943 és 1949 között működött, ám a dokumentumok nyilvánosságát a hidegháború elején politikai okokból erősen megszigorították, még a történészek és a nyomozók is csak korlátozottan tekinthettek az iratokba, a nagyközönségtől pedig teljesen elzárták.

A washingtoni Holocaust Memorial múzeum 2014-ben tette mindenki számára nyilvánossá a dokumentumok másolatát olvasótermében – az archívumot a londoni Wiener könyvtár digitalizálta. Alfred Wiener 1934-ben alapította meg archívumát Amszterdamban. Sikerült Londonba mentenie, most a belvárosban működik.

Örök szeretettel szeretted Izraelt

Az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetemen a tisztelet jeleként elhelyezték Kármán György (1933–2008) művésztanár, tanszékvezető fényképét a második emeleti emlékszobában.

– Szokás mondani, hogy nincsenek pótolhatatlan emberek, de Kármán György, azaz Gyuri bácsi esetében ez nem igaz. Egy évszázadban egyszer születik ilyen ember. Kedves volt, jó humorú, segítőkész, és mélyen hívő, aki rajongásig szerette a zsidóságot – mondta professzor Schöner Alfréd főrabbi, az egyetem rektora az intézmény dísztermében tartott megemlékezésen, amelynek keretében elhelyezték Kármán György fényképét a Feleki Rezső főkantorról elnevezett emlékszobában.

Kármán György (1933–2008) a magyarországi zsidóság kiemelkedő tehetségű orgonaművésze és zenepedagógusa volt. Pályája során orgonált a régi lágymányosi zsinagógában, majd a Frankelben, életútjának legfontosabb állomása azonban az ORZSE volt, ahol a kántor szak alapító tanszékvezetője volt. A mindenki által Gyuri bácsinak hívott művésztanárt sokan ismerték és szerették az egyetemen kívül is, hiszen amellett, hogy szombatról szombatra zsinagógai liturgikus szolgálatot látott el, zenés műsoraival rendszeresen szerepelt a Magyar Rádióban és a Magyar Televízióban is. A zsidó zenével kapcsolatos kutatásait A zsidó liturgikus zene I. (Történelmi vázlat) és A zsidó liturgikus zene II. (A magyarországi neológ zsinagó-

gák hagyománya) című kétkötetes egyetemi jegyzetben összegezte.

Az egyetem dísztermében tartott megemlékezésen (amelyen részt vett Kármán György húga és több családtagja) Schöner Alfréd professzor megemlégette azt is: nemcsak Kármán György szerette rajongással a zsidóságot, de a tanítványai is rajongásig szerették és tisztelték őt, hiszen olyan egyszerű és megismételhetetlen jelenség volt, mintha a 19. századból túnt volna föl egy kivételesen elegáns és emberséges alak. Hozzátette: nagy megtiszteltetés, hogy a tanár úr emlékéét a szegedi zsinagógában márvány emléktábla őrzi. A rektoron kívül beszédet mondott az egykori tanítvány, Szerdócz

Ervin újpesti főrabbi is, aki megható történeteket osztott meg a hallgatósággal a tanszékvezető emberséges pedagógusi magatartásáról.

A rendezvényt zenei betétek gazdagították: a tanár úr egykori tanítványa, Székelyhidi Hajnal Schubertől énekelt az An die Musik című dalt Neumark Zoltán zongorakíséretével. Ugyancsak Neumark zongorajátékára adta elő Zucker Immanuel főkantór a Yossele Rosenblatt által megzenésített, Áhávász ajlom besz Jiszroél (Örök szeretettel szeretted Izrael házat) kezdetű imát, majd földhangzott Meir Finkelstein L'dor vador című szerzeménye több kántor és kántorhallgató előadásában.

Szöveg és fotó: Kácsor Zsolt

A politizálkodó rabbi

Öninterjú

- **Hogyan politizáljon egy rabbi napjaink Magyarországon?**
- Jó kérdés.
- **Na de mi a válasz?**
- Nincs recept, mert ha ő nem, akkor a hívei között mindig akad valaki, aki állásfoglalásra készíti a vallási vezetőt.
- **Például?**
- Szédereste a Tízcsapás felsorolása után egy hívem szóvá tette: a másodiknál miért hangsúlyoztam, hogy CÖFárdé? Miért kell civil szervezetet belekeverni a liturgiába?
- **A rabbi urat gyakran látják tüntetéseken...**
- Valóban. Ez nálam már „hagyomány”. De ne kérdezze, melyik oldalon protestálok.
- **Más. Mit tenne, ha az Új Élet a saját tulajdona lenne?**
- Hát először is. A fejléc mellé oroszul is odatenném, hogy Novájá Zsizny. Utána nyílt levelet írnék a Mazsihisz-BZSH vezetőinek, hogy kérjenek bocsánatot a BZSH volt elnökétől.
- **???**
- Mert elküldték azt az embert, aki előre látta a jövőt.
- **Micsodát???**
- Hát amikor pár éve a gettófelszabadítás évfordulóján ott énekeltettem egy orosz katonai egyenruhát viselő együttest a Dohányban. Ezenkívül titkára a Roszatom körében forgolódott. Akkor még nem sejtettek semmit, egészen másra koncentráltak vele kapcsolatban... Ez volt az első alkalom, s én ezzel eldicsekednék, hogy a Síp utca előbb lépett a kormánytól. Eddig csak kullogtunk mögöttük.

Kardos Péter

Fényes Adolfra emlékeztek születésének 150. évfordulóján

Fényes Adolf festőművészre emlékeztek születésének 150. évfordulója alkalmából Budapesten, a Salgótarjáni utcai zsidó temetőben álló sírjánál – számolt be az MTI.

A Salgótarjáni utcai zsidó temető vagyonkezelését egy éve vette át a Nemzeti Örökség Intézete (NÖRI); a szervezet azóta azon dolgozik, hogy a még elhanyagolt állapotban lévő temető a szomszédos Fiumei úti sírkerttel együtt bekerüljön a turizmus vérkeringésébe, majd világörökségi helyszínné válhasson – mondta el a megemlékezésen Radnainé Fogarasi Katalin, a NÖRI főigazgatója.

Beszámolója szerint az elmúlt időszakban járhatóvá tették a Salgótarjáni utcai zsidó temető főbb útjait, jelenleg pedig a műemlékileg védett, valamint a legveszélyesebb állapotban lévő síremlékek felmérése folyik.

Fényes Adolf (1867–1945) sírja 2005 óta védett egyedileg, de a temető egésze is műemléki védelem alatt áll – emlékeztetett Radnainé Fogarasi Katalin.

Latorcai Csaba kiemelt társadalmi ügyekért felelős helyettes államtitkár közölte: az évforduló alkalmából nemcsak Fényes Adolf előtt hajtanak fejet, de megemlékeznek a 20. századi magyar zsidóság tragédiájáról is.

Mint felidézte, Fényes Adolf sorsa szorosan összefonódott a 20. századi Magyarországgal; egyszerre élte meg zsidó származását és magyarságát. Hiába kapott azonban mentességet a zsidótörvények hatálya alól, 1944 októberében ő is a pesti gettóba kényszerült, melynek felszabadulása után, 1945 márciusában érte a halál a legyengült, csaknem 80 éves művészt – emlékeztetett.

Fényes Adolf művészi pályája és életútja jól példázza a magyar zsidóság 19–20. századi sorsát. „Kötelességünk emlékezni a magyar zsidóság kiemelkedő történelmi és művészeti személyiségeire, megőrizve az általuk létrehozott értékeket” – fogalmazott a helyettes államtitkár.

Latorcai Csaba hozzátette: a magyar kormány ezért is döntött úgy, hogy a NÖRI-t 2017-ben több mint 2 milliárd forint egyszeri és 1 milliárd forint tartós jellegű támogatásban részesíti, így méltó módon újulhat meg a Salgótarjáni utcai zsidó temető is.

Zsigmond Attila, a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság tagja elmondta, hogy a temető a pesti zsidóság hajdani fénykorának nemzeti emlékhelye. A sírkertben a korszak számos jeles családjának tagjai nyugszanak, akik olyan építészektől, mint Alpár Ignác, Hajós Alfréd, Gerster Kálmán, Fellner Sándor és Lajta Béla, valamint olyan szobrászoktól, mint Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Telcs Ede, Vedres Márk és Petri Lajos rendeltek síremlékeket.

Sajnos azonban a látogató megtapasztalhatja azt is, hová vezetett a féktelen vandalizmus és a nemtörődomség – figyelmeztetett Zsigmond Attila, hozzátéve: a temetőnek mára értő és elkötelezett gazdája lett.

A NÖRI munkatársai az MTI-nek elmondták, a temető jelenleg bejelentkezéssel látogatható; kérésre ingyenes vezetést is biztosítanak.

Kovács

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Szlovákia

Andrej Kiska államfő emléktáblát avatott fel annak a poprádi iskolának a falán, ahonnan 75 évvel ezelőtt az első zsidó csoportot hurcolták el az auschwitz haláltáborba. A mintegy ezer deportált fiatalból

Edita Grosmanova

csak húszan éltek túl a végső megoldás poklát. „Nagy örömmre szolgál, hogy találkozhattam az egyik még élő megmenekülttel, Edita Grosmanovával, aki elhurcolása idején 17 éves volt” – mondta az elnök. Andrej Kiska szerint „sajnálatos, hogy a múlt sötét szellemisége újraéledt Szlovákiában. Vannak csoportok, sőt politikusok, akik vallásuk vagy bőrszínük alapján akarják megkülönböztetni az embereket.” Stanislava Sikulova, a Szlovák Nemzeti Múzeum munkatársa kijelentette, hogy a deportálásra a szlovák parlament által 1941 szeptemberében elfogadott zsidótörvény alapján került sor. Az első négy csoportban 3670 lányt szállítottak „munkavégzés céljából” Lengyelországba, akiket a 16 évesnél idősebb fiúk csoportjai követtek. 1942 júliustól viszont már a családokat együtt hurcolták el. A nációkkal együttműködő Szlovákiából deportált zsidók száma meghaladta a hetvenezretet.

Litvánia

Mose Lapidot izraeli orvos és az izraeli nagykövetség kezdeményezésére a Vilniusi Egyetem igazolta a végzettségét több száz olyan zsidó hallgatónak, akinek a második világháború idején meg kellett szakítania tanulmányait. Többségük a végső megoldás áldozata lett. Családjára eredetét kutatva, Lapidot látogatást tett Litvániában, és kérte, hogy ismerjék el a nációk által meggyilkolt nagybátyja végzettségét. Arturas Zukauskas rektor teljesítette a kérést, de kiterjesztette a megszállók parancsára eltávolított összes egyetemistára, akiknek a leszármazottait most megpróbálják felkutatni. Posztumusz kitüntetést kapott a Vilniusi Egyetem három egykori tanára is. Amir Maimon izraeli nagykövet szerint a rektor gesztusa „példátlan cselekedet”.

Izrael–Nicaragua

A közelmúltban a két ország között ismét helyreállt a diplomáciai kapcsolat, amely egy izraeli kommandónak a gázai blokád áttörését megkísérlő flottilla elleni támadása után, 2010-ben szakadt meg. A nicaraguai kormány korábban támogatta a szélsőséges arab szervezeteket, és Manuel Ortega államfő Managuában fogadta a holokauszt-tagadó Mahmúd Ahmadinezsád korábbi iráni elnököt is. A palesztinokkal való „szolidaritás” ürügyén a térség államai közül Kubának, Venezuelának és Ecuadornak jelenleg sincs diplomáciai kapcsolata Izraellel, amiben változást jelenthet a nicaraguai „nyitás”. Az első zsidók a 19. század elején jelentek meg a közép-amerikai országban. 1972-ben még mintegy 250 hittestvérünk élt Nicaraguában, akik különböző vallási intézményeket tartottak fenn. Számuk mostanra ötvenre csökkent a hatmillió lakosú országban, ahol nincs működő zsinagóga, így a vallási rendezvényeket családoknál

Arturas Zukauskas

tartják. A kis közösség legfőbb célja egy közösségi ház és egy új temető létesítése.

Belgium

A belgiumi zsidó közösség tiltakozó kampányt folytat, mert az antwerpeni városvezetés a holokauszt-emlékművet az egyik központi térről „kevésbé forgalmas helyre” kívánja áthelyezni. A helyi hitközség kezdeményezésére húsz éve épült emlékművet azon a területen helyezték el, ahol a nációk és belga csatlósai a zsidókat a deportálás előtt összegyűjtötték. A Flamand Régió Zsidó Szervezeteinek Fóruma szerint az új helyszín nem kapcsolódik a holokauszt eseményeihez, ami csökkenti a jelentőségét a túlélők és az utókor számára. A második világháború előtt 65.000 zsidó élt a városban, akiknek a kétharmada a soá áldozata lett. A német megszállás idején, 1941. április 14-én, az ún. „antwerpeni pogrom” során a flamand nációk az SS támogatásával zsinagógákat, üzleteket gyújtottak fel, és bántalmazták a zsidókat. 1945-ben 15.000 hittestvérünk élt a városban, jelenleg pedig mintegy 18.000.

IZRAELI

SZÍNES

Tel-Aviv a világ 7. legzöldebb városa

A világhírű Massachusetts Institute of Technology (MIT) és a World Economic Forum közzétett egy listát a világ legzöldebb városairól, melyen Tel-Aviv City az előkelő 7. helyet foglalja el.

A zöldfelületek nagysága a világvárosokban élők számára az egyik legfontosabb kérdés. A növények és a fák bizonyítottan tisztítják a levegőt, és minden tekintetben javítják az életminőséget.

City	Green View Index
1 Vancouver, Canada	25.9%
2 Sacramento, USA	23.6%
3 Geneva, Switzerland	21.4%
4 Seattle, USA	20.0%
5 Toronto, Canada	19.5%
6 Boston, USA	18.2%
7 Tel Aviv, Israel	17.5%

A nagyvárosok zöldfelületeinek monitorozására az MIT és a World Economic Forum létrehozta a Treepedia webhelyet, amely a nagyvárosok zöldfelületeit méri és hasonlítja össze. A Google Street View adatain alapuló „Green View Index” információkat a városvezetők is használhatják a munkájukhoz, a lakosság pedig megtekintheti a szomszédságában lévő fák elhelyezkedését és méretét.

A jelenlegi adatok alapján Tel-Aviv a 7. legzöldebb város a világon. Zöldindexe 17,5%. A város adatai szerint Tel-Avivban 260 ezer fa található 52 négyzetkilométeren. Ez 5 ezer fát jelent négyzetkilométerenként.

„Tedd a sivatagot virágzóvá” – mondta Izrael első miniszterelnöke, és az izraeliek mindent megtesznek, hogy megvalósítsák David Ben Gurion álmát. Az ország a vízgazdálkodás úttörője lett, és a csöpögtető öntözés feltalálója.

A Földközi-tenger partján fekvő Tel-Aviv maga a természeti és ökológiai szépség. A városvezetés és a lakók is több zöld programot indítottak el az elmúlt években a bérelhető kerékpárrendszertől kezdve az autómegosztó szolgáltatáson át a környezettudatos éttermek és irodák üzemeltetéséig.

A városban 2016-ban indították el a Green Label programot. A címet azok az éttermek, bárók és kávézók kaphatják meg, amelyek környezetbarát termékeket használnak, és mindennapos gyakorlatként alkalmazzák az étel- és italhasznosítás szabályait.

Tel-Avivban 200 bicikliállomás található. 500 méterenként kölcsönözhetünk kerékpárt a nap 24 órájában.

A helyieken túl a turisták is kedvelik a zöld szolgáltatásokat. A 2 ezer kerékpárt üzemeltető Tel-O-Fun céget például sokan arra használják, hogy két keréken fedezzék fel a várost, ahol 130 kilométer hosszú a bicikliút.

„Minden üres területet megtisztítottunk, hogy parkokat és korzókat alakítsunk ki. A kemény munka mára megtörtént, és zöld városunk kiemelkedő életminőséget biztosít” – mondta Tel-Aviv polgármestere, Ron Huldai.

Izraeli Nagykövetség

Kutyaparádicsom Tel-Avivban

Tel-Avivban lenni jó. Tel-Avivban élni jó. Nemcsak az embereknek, a kutyáknak is. A város 400 ezer fős népességének 25 ezer bejegyzett kutyája van, vagyis minden 17. lakos eb tulajdonos. Ez már önmagában is világrekord.

Tengerparti városként még saját partszakaszuk is van a kutyáknak Tel-Avivban. A 70 kutyapark rendezett, barátságos és tiszta. Programok és szolgáltatások végeláthatatlan sora várja a gazdikát és négy lábú kedvenceiket. A kutyamasszázs és a kozmetikus manapság már sokak számára elérhető, ám a hidroterápia vagy a hollisztikus kezelés még csak az igazán szerencsés ebek kényeztetési formája. Tel-Avivban több pékség is kínál izletes falatokat a kutyáknak, és vannak, akik egészséges szusit is készítenek nekik.

Természetesen a városvezetés is kímelt figyelmet fordít az ebekre. Mi-

vel Tel-Aviv egy „okos város”, a smart city szolgáltatásai a gazdik számára is elérhetővé váltak. Digi-Dog néven egy olyan digitális szolgáltatást vezettek be, amely fontos és hasznos információkat nyújt a tulajdonosok számára. Az applikáció jelzi a kötelező oltások időpontját, szükség esetén megmutatja a közelben lévő állatorvosokat, és értesít a közelgő rendezvényekről. Naprakész információkat nyújt a kutyaiskolák tanfolyamairól és a vásárlási akciókról.

A „Digi-Dog” a díjnyertes „Digi-Tel” lakossági programon alapul, amelyet arra fejlesztettek ki, hogy a városháza információi minél könnyebben elérhetőek legyenek a lakosság számára digitális formában.

A kutyatartás a gazdaságnak is jót tesz Tel-Avivban. Szinte minden étterem és kávézó kutyabarát. A hirdetési piacra is pozitív hatással van, mert mindenki szívesen vásárol kedvence-

nek. Sok startupper még az irodába is magával viszi a család négy lábuját, ami kellemes munkahelyi légkört teremt, és növeli a produktivitást. Egyre több olyan automata van városzerterre, ahol nasit és egyéb kutyatartáshoz szükséges kelléket lehet kapni. A gazdik bizonyára nagyon hasznosnak találják az automatizált kutyafürdőkádakat is, bár erről az ebeknek valószínűleg más a véleményük.

Lufik a beteg gyerekeknek

A Ben Gurion repülőtér egyik termináljának mennyezetén rengeteg elrepült lufi akad meg, a reptér dolgozói azonban nem hagyják veszni az elszabadult ballonokat. A trükkösen összegyűjtött lufikat ugyanis kórházban ápolott gyerekekhez juttatják el.

Az izraeli Ben Gurion nemzetközi repülőtéren évente nagyjából 15 millió ember fordul meg, akik közül sokan vásárolnak ott színes, héliummal töltött lufikat, amelyek szép számban csusszannak ki az óvatlan kezek közül, és kötnek ki a terminál mennyezetén. Itt akár el is lehetnének adni, amíg a gáz szép lassan ki nem szívárog belőlük, majd pedig lepottyannak a földre, onnan pedig a kukába.

A reptér dolgozói azonban másképp képzelték el a színes ballonok sorsát. Egy ügyes trükkel időnként összegyűjtik a mennyezetéről a felhalmozódott lufikat. Egy nagy léggömbre ragasztószalagot helyeznek, majd egyenként lehalásszák vele az elszabadult darabokat. Az összegyűjtött lufikat aztán a közeli Sheba Kórházba szállítják, ahol az ott betegeskedő gyerekeket örvendeztetik meg velük.
aKibic.hu

Vuze, az első 3D kamera

Több vállalat is gyárt 360 fokos kamerákat professzionális felhasználásra. Az izraeli Vuze azonban a nagyközönség számára készült, és már rendelhető is.

Mindenki szeretné az emlékeit a lehető legelőhöz közelebb tartani. Amikor körbenézünk, akkor nemcsak a látásunkkal, hanem a hallásunkkal is érzékeljük a külvilágot. Ezt a komplett emberi érzékelést

digitális nyelven úgy tudjuk leírni, hogy 3D, 360 fok és nagyfelbontású videó.

A 3D-s mozikban már megismerhettük, milyen, amikor a tárgyaink mélységük is van. Mostantól ez a technológia nemcsak Hollywood számára érhető el. A Vuze kamerával már mindannyian készíthetünk 3D-s videókat élményeinkről.

A Vuze kamerát az izraeli Humanyes Technologies készítette, amely komoly tapasztalattal rendelkezik a 3D-s és az animációs piacon, és több mint 70 szabadalommal járult már hozzá a 3D technológia fejlesztéséhez.

Mandarinexport Kínába

A jó kereskedő még a homokot is el tudja adni a sivatagban – tartja a mondás. Talán a chutzpa, talán a marketinges kreativitás az oka annak, hogy az izraeliek valami hasonlót próbálnak meg akkor, amikor a kínai piacon

szeretnének mandarint értékesíteni. Az export alapja a kitűnő minőségű és könnyen meghámozható Jaffa Orri prémium mandarin.

Az izraeliek ötlete azonban gazdaságilag sokkal racionálisabb, mint az első hallásra tűnik. A legfontosabb ok talán az, hogy Kína annak ellenére, hogy az egyik legnagyobb citrustermelő a világon, a 2015/16-os szezonban 21 ezer tonna mandarint importált, ami 10 százalékkal több, mint az előző években.

Éltörténések szerint a kínaiak 4000 évvel ezelőtt kezdtek mandarint termesztetni. A gyümölcs neve onnan származik, hogy a Kínai Birodalom magas rangú hivatalnokai az öltözködésük olyan gombokkal díszítették, amelyek hasonlítottak a mandarinra.

Kínában még a legkisebbnek tűnő üzleti szegmensben is hatalmas lehetőségek vannak. Az izraeliek tehát valószínűleg jól döntenek, ha beszállnak a friss árúk online kereskedelmébe. A statisztikák szerint főleg a fiatal kínai értelmiség vásárol a világhálón. 2014-ben már 4 milliárd dolláros volt ez a máig folyamatosan bővülő piac. Ezzel szemben a kínai mandarintermelés előreláthatólag csökkenni fog a kedvezőtlen időjárás miatt.

Mivel a kínaiak szeretik a prémium mandarint, várhatóan hajlandóak lesznek fizetni a legmagasabb minőségű, könnyen meghámozható és az izraeli napsütésben termesztett gyümölcsért.

A Jaffa Orri mandarin a Volcani Mezőgazdasági Kutatóintézet tudósai fejlesztették ki. Különlegessége, hogy könnyen meghámozható, nagyon izletes, kevés mag található benne, és hosszú ideig tartható.

A Jaffa Orri mandarin már meghódította Nyugat-Európát. Főleg Franciaországban és Németországban kereset termék.

Izraeli Nagykövetség

A világ egyik legegészségesebb országa

Az idei Bloomberg Global Health Index szerint Izrael az egyik legegészségesebb ország a világon. A 163 nevet tartalmazó listát Olaszország vezeti, Izrael pedig az előkelő 9. helyet foglalja el.

A listát a várható élettartam, a halálokok és az egészségügyi kockázatok – például magas vérnyomás, cigarettázás, nem megfelelő táplálkozás és a tiszta vízhez való hozzájutás – alapján alakítják ki.

Az Egészségügyi Világszervezet, a WHO előző évi adatai alapján is elmondható, hogy Izrael az egyik legegészségesebb ország. A várható élettartam 82,5 év. Nők esetében 84,3, férfiak esetében pedig 80,6.

Bloomberg 2017 Healthiest Country Index

Rank	Country	Health grade	Health score	Health risk penalties	Rank	Country	Health grade	Health score	Health risk penalties
1	Italy	93.11	97.44	-4.33	26	Belgium	80.96	86.03	-5.07
2	Iceland	91.21	96.20	-4.99	27	Slovenia	80.81	86.65	-5.83
3	Switzerland	90.75	94.96	-4.21	28	Denmark	80.36	85.02	-4.66
4	Singapore	90.23	94.11	-3.88	29	Chile	77.18	82.53	-5.35
5	Australia	89.24	93.88	-4.64	30	Czech Rep.	75.76	81.82	-6.06
6	Spain	89.19	94.14	-4.95	31	Cuba	74.23	79.13	-4.90
7	Japan	89.15	93.69	-4.54	32	Lebanon	74.03	79.55	-5.51
8	Sweden	88.92	93.78	-4.85	33	Costa Rica	73.14	77.16	-4.01
9	Israel	88.14	92.47	-4.33	34	U.S.	73.05	78.25	-5.21
10	Luxembourg	87.87	92.90	-5.03	35	Croatia	72.88	78.16	-5.28
11	Norway	86.81	91.61	-4.81	36	Qatar	71.78	77.33	-5.55
12	Austria	86.34	90.78	-4.44	37	Brunei	70.21	75.14	-4.92
13	Netherlands	85.83	89.94	-4.11	38	Estonia	69.24	75.67	-6.43
14	France	85.59	90.93	-5.34	39	Poland	68.92	75.34	-6.42
15	Finland	84.80	89.58	-4.78	40	Bahrain	68.73	74.20	-5.46
16	Germany	84.78	89.40	-4.62	41	Maldives	67.90	72.82	-5.92
17	Canada	84.57	89.53	-4.96	42	Bosnia & H.	67.83	72.91	-5.08
18	Cyprus	84.52	89.17	-4.65	43	U.A.E.	67.30	73.56	-6.26
19	New Zealand	84.48	89.95	-5.47	44	Macedonia	65.64	69.96	-4.32
20	Greece	84.28	88.17	-3.89	45	Uruguay	65.40	70.86	-5.45
21	Portugal	82.97	88.24	-5.27	46	Slovakia	65.10	70.54	-5.44
22	Ireland	82.52	88.53	-6.01	47	Barbados	64.14	68.55	-4.41
23	U.K.	82.28	87.21	-4.94	48	Oman	62.89	67.79	-4.90
24	S. Korea	82.06	87.67	-5.61	49	Panama	62.39	67.13	-4.73
25	Malta	81.27	86.42	-5.15	50	Albania	62.01	66.72	-4.71

Sources: World Health Organization, United Nations Population Division, World Bank

Note: Health grade (G) = Health score (A) - Health risk penalties (B)
A. Health score metrics: 1. mortality by communicable, non-communicable diseases and injuries; 2. life expectancy at the defining age of birth, childhood, youth and retirement; 3. probability to survive neonatal, into young adulthood and retirement stages; B. Health risk penalties: 1. behavioral/endogenous factors such as high incidences of population with elevated level of blood pressure, blood glucose and cholesterol, prevalence of overweight, tobacco use, alcohol consumption, physical inactivity and childhood malnutrition, as well as mental health and basic vaccination coverage; 2. environmental/exogenous factors such as greenhouse gas emissions per capita and percentage of population with access to improved drinking water.

Most recent data used. Of the more than 200 countries and regions evaluated, 163 had enough data to be included in the final outcome. The top 50 are displayed.

Egymás kezét fogva halt meg az idős zsidó házaspár

A 69 éve együtt élő Teresa és Isaac Vatin csak néhány perc különbséggel ment el sábbátkor, ugyanabban a kórházi szobában, kézen fogva. A bácsi akkor hagyta abba a lélegzést, amikor már halott felesége kihűlt kezét kivonták az ő kezéből.

A 89 éves Teresa Vatin éjféli után tíz perccel halt meg szombaton egy chicagói kórházban, férje, Isaac pedig néhány perccel később követte őt, miután a halottat kitölték mellőle.

Az idős asszony már egy évtizede demenciától szenvedett, és Isaac éjjel-nappal ápolta őt. Ott volt mellette még akkor is, amikor már be kellett költöznie egy intézetbe, s vele tartott.

„Abban a pillanatban, amikor érezte, hogy a kezeiket szétválasztják, képes volt még azt mondani: jól van, készen vagyok, végig óvtam őt, most már én is mehetek pihenni” – számolt be fiuk, Daniel a Chicago Sun Timesnek. „Most megteheti az utolsó lovagias gesztust is: elkísérheti édesanyját az Eljövendő Világba, és kinyithatja neki előzékenyen az ajtót.”

„A saját szememmel láttam – mesélte lányuk, Clara Gesklin a lapnak –, hogy abban a pillanatban, amint az ujjai szorítása engedett, apám megszűnt lélegezni.

Isaac Vatin influenzaával vitték kórházba, a feleségét tüdőgyulladással. Ugyanabba a szobába kerültek pénteken délután, már nem voltak maguknál. Vatinék 1968-ban kerültek Chicagóba, ahol a férj kóser hentesként dolgozott.

És most megérkeztek oda, ahol örökké együtt maradhatnak majd: az Eljövendő Világba.

IZRAEL 69. SZÜLETÉSNAPIJÁRA

Náthán Alterman: Ezüsttálca

Chaim Weizmann, Izrael első elnöke nyomán. A nép nem kap országot ezüsttálcan.

*A föld megnyugszik, mint az alkonyatpír,
Lassan elhallgat,
Füstöl a határ,
A nemzet vérző szívvel, lélegezni még bír,
Megkapni a zászlót,
Egyet, mert nincs más.*

*Ő, a nő, szertartásra készül, a hold ellen lázad.
Ott áll hajnaltól, ünnepben, félelemmel,
Akkor ellene támad az ifjú a leánnyal,
Lassan a nemzet felé közelednek.*

*Hétköznapi ruhában, harcra készen,
Az ösvényen bakancsban felmenetelnek,
Gyalogolva a némaságban,
Ruhát nem váltva, vízben – kudarcban,
A győtrő munkából a tűzharcba.*

*Fáradtan a végtelenségig,
Árasztják a héber ifjúság harmatát,
Hallgatagon ketten odamennek,
Mozdulatlanul állnak elő,
És nincs jele életnek vagy halálnak.*

*Akkor kérdi a nemzet – varázs alatt,
Kik vagytok ti? De a kettő hallgat.
Később csak válaszolva,
Mink vagyunk az ezüsttálca,
Rajta tállva a Zsidók Országá.*

*Így mondván, elestek az árnyékkal szembe,
A többi bekerült a zsidó történelembe.*

Héberből fordította: Arje Singer

Emlékfoglalások a Kazinczyról és környékéről 1945–1950

Kórus a Kazinczyban egy kántorkirályal

A délelőtti világi tanítás közben (1946) – délután volt a Tajrász – bejött a Speiser tanító testvérek egyike, Ki akar kórusban énekelni? kérdéssel. Meny-nyírt? – volt ellenkérésünk. Havi tíz forint! Jó pénz volt ez akkor, új volt a forint is. Nosza. Heti két próba, a kottát senki sem ismerte, így sokszori ismétlés után megtanultuk, mikor, hol és mit.

Kis vörös szakállal velünk próbált a kántor is. Miskolcra jött. Ilyen hangot, ilyen echte ortodox stílust azóta csak egyetlen egyszer hallottam, egy nemzetközi kántorkoncerten. Miatta teltek meg a padosorok. Amikor átadta társának a sáchrizt vagy a muszáfot, kiürült a templom.

1948. március 15. A szabadságharc századik évfordulóját az ortodoxia is megünnepelte. Egy vasárnap délelőtt Banda Péter gábe irányításával felsorakoztunk a bimán, s elénekeltük a magyar himnuszt. A látvány azóta is kísért. Közöttünk és körülöttünk szakállas, pajeszos emberek, szemüket a frigszekrényre szegezve, „ortodoxul” kezdték Kőlcsey költeményét: I'ten, áldd meg a magyart.

A fellobogózott zsinagóga, az odavezető út különleges hangulatot teremtett. Először is a március akkor még március volt, langyos, napos időben járva az utcát, láttuk a lakások ablakain és erkélyein a színes perzsa és egyéb szőnyegekkel álló dekorációt a nemzeti lobogó mellett.

A kórus egyébként 11 gyerekből (köztük pl. Mose Stern, a világhírű kántor) és 8 felnőtől állt. Csodálatos akusztika, fantasztikus kántor – ez volt a titka a rendszeres telt háznak és a szomszédos Rumbach ürességének.

Fisch József kántor a 40-es évek végén Izraelbe távozott egy sokat ígérő szerződéssel zsebében. Kint kiderült, nem sikerült.

Öngyilkosságba menekült.

Kardos Péter

Zsidó lányok nemzedékeit tanította

A berlini olimpián már nem engedték versenyezni Lisel Judge kardvívót, mert zsidó volt az édesapja. Amerikában aztán évtizedekig tanította küzdeni a zsidó lányokat a Brandeis Egyetemen, lebilincselő eredménnyel.

Amikor a versenyeire készült 1936-ban Lisel Judge vívó olimpián, hirtelen kopogást hallott az ajtón. Amikor kinyitotta, egy náci állt előtte, aki azt mondta, hogy már akár át se öltözzön, mert megtudták, hogy az édesapja zsidó. Ugyanabban az időben kapott baráti figyelmeztetést arról, hogy célpontba került. A Kristályéjszaka után hagyta el az országot, Bostonba ment kicsi lányával és

a férjével, akit egy zsidó vívóklubban ismert meg, miután eredeti klubja származása miatt kirakták.

A letelepedésük utáni évtizedben alakult meg a Louis Brandeisről, az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának első zsidó bírójáról elnevezett Brandeis Egyetem, amelyet a zsidó közösség finanszíroz. Ennek az egyetemnek a női kardvívócsapatánál kezdett edzőként dolgozni az egykori olimpián, és bámulatos eredménnyel tanította küzdeni növendékeit: abban

a majdnem harminc évben, amíg trénerként dolgozott, jóformán nem kaptak ki a lányok. Nyugdíjba vonulása után 15 évvel, 1996-ban került be a Brandeis sporthírségeinek csarnokába.

Lisel Judge 101 évesen halt meg, sok nehézség, még több harc és sok évtizedes, bő 35 éven át tartó nyugalom után, betelvé az élettel. Őt évvel ezelőtt, 96 évesen még azt mesélte, hogy néha éjjelente, amikor nem jön álom a szemére, azon szokott gondolkodni, mi történt volna vele Németországban, ha nem jön el onnan.

Trump: Mindig szembeszállunk az antiszemitizmussal

(MTI) Az amerikai kormány soha nem marad csendben, és mindig szembeszáll majd az antiszemitizmussal – hangsúlyozta Donald Trump amerikai elnök a holokausztra emlékező ünnepségen a Capitoliumon.

Az elnök az amerikai Holokauszt Emlékmúzeum kongresszusi emlékünnepségén mondott beszédet. A holokauszt-túlélő néhai amerikai író, Elie Wiesel szavait is idézve, Donald Trump leszögezte: az Egyesült Államok szembeszáll az antiszemitizmussal, és eltörölje az előítéleteséget.

A beszédben Trump hangsúlyozta, hogy „a holokausztot tagadók bűnrészesek ebben a szörnyűséges gonoszságban, és mi soha nem fogunk csendben maradni”. „Azt ígérem, hogy szembeszállunk az antiszemitizmussal, kiirtjuk az előítéletet, elítéljük a gyűlöletet. Szentanúk leszünk és cselekszünk. Az Egyesült Államok elnökeként mindig kiállok a zsidó nép és nagyszerű partnerünk és barátunk, Izrael Állam mellett” – fogalmazott az amerikai elnök, aki szerint Izrael „a zsidó nép lankadatlan erejének örök emlékműve”.

Donald Trump – aki szokásától eltérően ezúttal nem szabadon beszélt, hanem felolvasta az általa mondottakat – szólt az emlékünnep-

ségen jelen lévő holokauszt-túlélőkhöz is: „Mélyen megindít, hogy a történelem legsötétebb óráit túlélők társaságában vagyok. Az önök jelenléte megszenteltté változtatja összességünket.”

Az elnök köszönetét fejezte ki a második világháború veteránjainak is, kiemelve, hogy náci koncentrációs táborokat amerikai katonák szabadítottak fel, akiknek áldozatkészsége segítette megmenteni a szabadságot a világ számára.

Az emlékünnepség előtt a Fehér Házban Trump állásfoglalást írt alá, amelyben emlékeztetett a holokauszt borzalmaira, és a többi között felhívta a gyűlöletet szító ideológiai és a közömbösség iránti éberség-

re, valamint hangsúlyozta az emlékezés szükségességét. „Soha nem szabad felejtenünk” – állt a nyilatkozatban, amely egyúttal az egész amerikai népet felszólította, hogy az április 30-ig tartó emléknapon emlékezzen a holokauszt áldozataira.

Az amerikai Holokauszt Emlékmúzeum egyébként az intézmény legfrissebb kitüntetésével, az Elie Wiesel-díjjal idén Angela Merkel német kancellárt tüntette ki. „Angela Merkel tántoríthatatlan elkötelezettségről tett tanúbizonyságot arra vonatkozóan, hogy a holokauszt emlékének megőrzése elsődleges fontosságú Németország számára” – fogalmazott indoklásában Tom A. Bernstein, a múzeum vezetője.

MEGJELENT!

Róna Tamás és Nógrádi Gergely:

Sálom!

és

Mázél tov!

Zsidó hittankönyv I. és II. része

A köteteket legkényelmesebben

megrendelheti a

WWW.ZSIDOKONYVEK.HU

webshopban.

Az ár kötetenként

3570 Ft.

APRÓ- HIRDETÉS

VEGYES

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tél.: 226-4109.

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITA-PHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Tóthné Húvös Katalin fogtechnikusmester. Fogorok, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogfémhívó. Fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozgáskorlátozottakhoz házhoz megyünk. Hétfői ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomtatás, könyvnyomtatás, névjegykészítés a Mammut I.-ben (III. em. 312-es üzlet), a II., és a VI. kerületben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu

Eladó és kiadó ingatlanokat keresünk! Budapesti Ingatlanközvetítő Kft. 06-1-200-4972.

Gyógyszer-házhozszállítást vállal saját gépkocsival fiatal, diplomás nő. 06-30-585-6847.

Idős személy gondozását vállalom itthon és külföldön. 06-20-229-9579.

Órajavítás, faliórák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay u. 45. 06-70-505-5620, www.jung-oras.hu

MAGÁNNYOMOZÁS

FELSŐFOKON!

KOBA

DETEKTÍVIRODA:

06-70-647-7766,

www.kobadetektiv.hu

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujélet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizető a kiadónál.

Postacsekk: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézése a 06-(1)-767-8262-es

számon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondai.kft., www.mondai.hu

Felelős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

Mártír-istentiszteletek 2017

Május 21. Devecser Pásztó	11.00 10.00 10.30 11.00 11.00	temető koszorúzás városi emlékmű koszorúzás temető megemlékezés temető
Szentes		
Május 28. Baja Nagykanizsa	11.00 10.30	Ady Endre Műv. Ház zsinaogóga
Június 4. Eger Kispest Mosonmagyaróvár	15.00 11.00 14.00	temető temető temető
Június 11. Balassagyarmat Szécsény Révkomárom Kiskunhalas Kecskemét Nyíregyháza	11.00 11.00 10.30 11.00 15.00 10.00 11.00	temető temető temető zsinaogóga temető városi rendezvény, zsinaogóganál temető
Székesfehérvár Kápolnásnyék Kiskőrös, Kecel, Soltvadkert	11.00 15.00 15.00	temető temető Frankel L. úti zsinaogóga
Június 18. Sárbogárd Salgótarján Nagykátán Tata Tatabánya Esztergom Miskolc Zalaegerszeg	16.00 11.00 10.30 10.00 14.00 11.00 11.00 9.00 10.30 12.00	temető temető temető temető temető temető temető volt gettó, vasútállomás, emléktábla volt zsinaogóga temető
Június 25. Békéscsaba Szolnok Sátoraljaújhely Cegléd Nagykőrös Győr Kaposvár Veszprém Szeged	15.00 14.00 14.00 9.30 11.00 11.00 11.00 10.00 11.00 11.00	zsinaogóga emlékfal zsinaogóga temető kis zsinaogóga zsinaogóga temető temető városi emlékmű holokauszt-emlékoszlop zsinaogóga zsinaogóga temető
Dombóvár Gyöngyös	14.00 10.00	zsinaogóga temető
Június 27. kedd! Vác	10.00	zsinaogóga
Július 2. Jászberény Karcag	11.00 11.00 12.00	temető temető zsinaogóga
Pécs Sopron Gyula Tapolca	10.00 11.00 12.00 13.00 14.00	temető temető temető volt gettó fala temető
Szombathely Debrecen	11.00 10.00	zsinaogóga, Batthyány tér Monostorpályi úti temető
Július 9. Székesfehérvár Soroksár Pesterzsébet Csepel	10.30 9.15 10.15 11.30	Művészetek Háza temető temető temető
Július 16. Újpest, Pestújhely, Rákospalota Pápa	18.00 16.30	zsinaogóga zsinaogóga

A további időpontokat folyamatosan közöljük. Kérjük olvasóinkat, hogy az időpontokat, helyszíneket rendszeresen kísérjék figyelemmel, mert változás lehetséges.

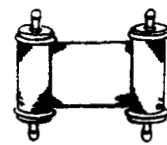
Kérjük, segítse személyi jövedelemadója 1%-ával a már igen idős (85 év feletti) Jad Vasem-kitüntetetteket, akik 1944-ben életük kockázatásával mentettek meg zsidó üldözötteket. Előre is köszönjük. **Igaz Emberekért Alapítvány.** Adószámunk: 18040094-1-42.

Az Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért kuratóriuma köszönetét fejezi ki mindazoknak, akik önkéntes segítőként vagy adományaikkal támogatták a 114 éves műemlék épület fenntartását, folyamatban lévő rekonstrukcióját. Kérjük, hogy legyenek 2017-ben is támogatóink, és a 2016. évi szja 1% kedvezményezettjeként az Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért munkáját támogassák, segítve Európát, hazánkat, városunk legszebb neológ zsinagógájának az új generációk számára történő megőrzését, a jövő nemzedékeinek való fennmaradását, az ennek érde-

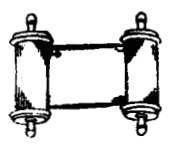
kében megvalósuló rekonstrukciót. Adószámunk: 18451621-2-06.

Adja az 1%-ot a **Zuglói Talmud Tóra Alapítvány** (Budapest, Thököly út 83.) részére. Az elmúlt évben 67.500 Ft-ot kaptunk, melyet kulturális és vallási rendezvényekre fordítottunk. Előre is köszönjük. Adószám: 18170696-1-42.

Veszprémi Zsidó Örökségi Alapítvány köszönetet mond mindazoknak, akik a 2015. évi személyi jövedelemadójuk 1%-át az alapítvány részére felajánlották. Az így kapott 80.636 Ft-ot a veszprémi zsidóság történetének kutatására megnyert pályázat önrészeként használjuk fel, a kuratórium döntése alapján. Reméljük, hogy a 2016. évről beadott bevallásukban még többen fogják 1%-os felajánlásukat alapítványunk részére megtenni, amit előre is köszönünk. Adószámunk: 18927467-1-19.

IMAI DÓK

Templomok	Péntek este Máj. 19.	Szombat reggel Máj. 20.	Péntek este Máj. 26.	Szombat reggel Máj. 27.
Dohány	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	18.30	9.30	18.30	9.30
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.00	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfuváros u. 4.	19.00	8.00	19.00	8.00
Scheiber S. u. 2.	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	20.10	8.00	20.20	8.00
Alma u. 2.	18.00	9.00	18.00	9.00
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	19.00	9.00	19.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.30	9.00	18.30	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Desseffy u. 23.	20.10	9.00	20.20	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		9.30		9.30
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.30		17.30	
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	19.50	8.00	20.00	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	19.50	8.00	20.00	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00	8.00	18.00	8.00
Pécs (Füred u. 1.)	18.30	8.30	18.30	8.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.00		18.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	

NAPTÁR

Május 19. péntek	Ijjár 23.	Gyertyagyújtás: 8.01
Május 20. szombat	Ijjár 24.	Szombat kimenetele: 9.18
Május 25. csütörtök	Ijjár 29.	Jom kippur kátán
Május 26. péntek	Sziván 1.	Újhold. Gyertyagyújtás: 8.09
Május 27. szombat	Sziván 2.	Szombat kimenetele: 9.18
Május 30. kedd	Sziván 5.	Erev sávuot (8.13)
Május 31. szerda	Sziván 6.	Sávuot 1.
Június 1. csütörtök	Sziván 7.	Sávuot 2. MÁZKIR

BÍZHATUNK EGYMÁSBAN!

Kérjük, támogassa adója egyházi 1%-ával
a Magyarországi Zsidó Hitközségek
Szövetsége munkáját!

TECHNIKAI SZÁM:

0 3 5 8

MAZSIHISZ
a változó világra nyitott zsidóság

mazsihisz.hu/bizhatunkegymasban
facebook.com/mazsihisz

Keleti Ágnes Izrael-díjjal tüntették ki

Keleti Ágnes ötszörös olimpiai bajnok tornász, a nemzet sportolóját Izrael-díjjal tüntették ki Jeruzsálemben – tudatta az MTI.

Az Izrael létrejöttének hatvankilencedik évfordulóján, az ország függetlenségi napján átadott díjjal az 1956 után Izraelbe költözött Keleti Ágnes munkásságát ismerték el a helyi tornászok és tomanárképzésben.

A rendezvényt megnyitó beszédében Naftali Bennet oktatási miniszter az egyéni felelősségvállalás jelentőségét hangsúlyozta, cselekvésre ösztönzött az álmok megvalósítása, a világ jobbá változtatása érdekében, és példának állította a kitüntetetteket.

Az ország legrangosabb díját elsőként a magyar-izraeli sportolónó vehette át. Hatalmas taps fogadta a színpadra lépő kilencvenhat éves Keleti Ágnes, akit az izraeli tornasport megalapítójaként, meghatározó személyeként köszöntöttek. A világhírű tornász a hatvanas évektől a nyolcvanas évekig az izraeli tornászválogatott edzője volt, tanítványai közül kerültek ki az országos bajnokságok győztesei. 1957-től 1980-ig az izraeli testnevelési főiskolán, a Wingate intézetben is tanított. Legfőbb feladatának az iskolai testnevelés fejlesztését tekintette, s ennek érdekében a tanárképzés magasabb színvonalának megteremtését is célul tűzte ki.

Fotó: Kodrucz Sándor

Keleti Ágnes az elismerő oklevelet átvéve, sorra kezelt fogott az állam képviselőivel, köztük Benjámín Netanjahu miniszterelnökkel, Reuven Rivlin államelnökkel, Naftali Bennet oktatási miniszterrel, Mirjam Naorral, a legfelsőbb bíróság elnökével és Nir Barkattal, Jeruzsálem polgármesterével.

Idén hat férfi és három nő vehette át az 1953-ban megalapított Izrael-díjat. Keleti Ágnes mellett Uri Saked kutatómérnök-professzor, Malka Margalit gyógypedagógus kutató, Jehuda Libesz judaizmusprofesszor, Arije Vardi zongoraművész, karnagy és zenepedagógus, Joszef Jarden rákkutató tudós, Nili Kohen jogászprofesszor, társadalmi szerepvállalásáért Cvika Levy, valamint David Beeri régész.

A díjazottak nevében Nili Kohen szólalt fel, kiemelve a hagyománytisztelt és a forradalmiság együttesét Izrael fejlődésében. Kohen felhívta a figyelmet a társadalmi igazságosság szükségességére és a nők egyenlő jogainak fontosságára.

Az ünnepség után a jeruzsálemi kongresszusi központ folyosóján Keleti Ágnes tanítványai köszöntöttek, akik mind-mind percekig ölelték egykori edzőjüket. Keleti Ágnes az MTI tudósítójának elmondta, hogy számára minden díjnál többet ér volt növénydekeinek szeretete és az, hogy elősegítette az izraeli gyerekek színvonalasabb testnevelés-oktatásának megteremtését.

SPÁNN GÁBOR

Szép álmokat!

Érdekes kutatás eredményeivel ismerkedhetünk meg nemrégiben. Egy izraeli tudóscsoport kiszámította – az interneten pedig futótűzként elterjedt –, hogy egy 70 éves ember átlagban több mint 200.000 órát aludt át az életében. Az is kiderült a tudósok statisztikájából, hogy hazánkban minden harmadik ember alvás gondokkal küzd, de a legtöbb nem fordul orvoshoz.

Nos, örömmel jelentem, hogy én is a „harmadikhoz” tartozom, és mivel hiányosságaimhoz is következetes vagyok, immáron 60 éve. Most megpróbálom leltárt készíteni arról, hogy milyen külső tényezők tették tönkre az elmúlt fél évszázadban az álmomat.

Kiskamasz koromban egy bérházban laktunk, vékony falakkal és rengeteg szomszédal. A szobám jobb oldali fala mögött egy tudóasztnás úr élt, aki végigköhögte az éjszakát. Bal szomszédom az uralkodó osztály tagja volt. Egy vajúró, akiről nem tudtuk, hová jár, de mindig részegen jött haza, és akkor püspöklilára verte a feleségét, aki egész éjjel úgy visított, mint egy horrorfilm hőse. Gimnazista és főiskolás koromban szerelmi okból nem aludtam: vagy reménytelenül voltam szerelmes valakibe, vagy egy buli végződött csonkán, hisz abban az időben még nem voltak ilyen „adakozók” a lányok. Aktív dolgozó koromban a tévéhíradónál gályáztam, ahol gyakorta felcsöngették éjjel.

Ekkortól már természetesen vettem, hogy gyorsan kell aludnom, egy óra alatt többet. A 90-es évek végén nyugdíjba vonultam, és ezt követően már rutinnal nem alszom, csak némi kémiai segédesszékkel, minek következtében megvalósult gyermekkori álmom: repülőpilóta, kamion- vagy vonatvezető leszek, kár, hogy minden járműből reggel előtt kidobnak. Úgyhogy összegezve: valakik tartoznak nekem több ezer óra alvással!

Amikor az alvás világnapja volt (miért pont annak ne legyen?!), hivatalos voltam egy érdekes előadásra, de nem lehettem ott, mert a statisztikától megijedve végigaludtam a napot!

Megnyílt a Kálmán Imre Teátrum

A Budapesti Operettszínház új játszóhelye a Riviera girl című Kálmán-operett magyarországi bemutatójával nyitotta meg kapuit a nagyközönség előtt.

„Egy ilyen színháztörténeti pillanatban az embernek megremeg a lába” – kezdte köszöntőbeszédét az ünnepélyes megnyitón Lőrinczy György, a Budapesti Operettszínház főigazgatója. 95 évvel azután, hogy a Somossy Orféumról leválasztották és 1922-ben megkezdte önálló működését a Fővárosi Operettszínház, ismét egy kézbe kerül az épület műszaki és művészeti irányítása. A budapesti városvezetés 2015-ben döntött úgy, hogy a továbbiakban nem adja ki önállóan az ingatlant, hanem hasznosításra átadja azt az Operettszínháznak.

„Ennek a helynek komoly múltja van, és mindannyian úgy gondoljuk, ugyanilyen komoly jelene és jövője van” – fogalmazott Kerényi Miklós Gábor művészeti vezető, majd arról beszélt, hogy ma Magyarországon a Budapesti Operettszínház az egyik legszélesebb repertoárral rendelkező zenés színház, ahol egyaránt játszanak operettet, musicalt, és olykor operát is. „Ennek az óriási színháznak elengedhetetlen szüksége volt arra, hogy legyen

végre egy méltó kamaraszínháza, ahol minőségi produkciók, kísérletező, formabontó előadások születhetnek.”

A multifunkcionális tér a különböző rendezői igényeknek megfelelően többféle módon is alakítható, a színpadra komoly technika került forgóval, süllyedővel, ledfallal. A vezetés szándéka, hogy a színházi előadások létrehozása mellett az új épület helyet adhasson különböző kulturális, társadalmi eseményeknek és rendezvényeknek, a művészet- és színházszerető közönség és a szakma igazi találkozóhelyévé váljon.

A nyitóeseményen jelen volt a névadó zeneszerző lánya is. „Az osztrákok azt mondanák, Kálmán osztrák volt, Izraelben azt, hogy zsidó volt, de az az igazság, hogy ő igazán, legbelül, mindig is magyar volt. Totál magyar. Épp olyan büszke lenne most, ha itt állhatna, mint én vagyok” – köszönte meg meghatottan Kálmán Yvonne édesapja nevében is azt a sok áldozatos munkát, pénzt, törődést és energiát, melynek eredményeként létrejöhett a Kálmán Imre Teátrum.

(Forrás: Budapesti Operettszínház) szinhaz.hu

Kerényi Miklós Gábor és Kálmán Yvonne

A berettyóújfalui plébánia nyerte a II. Tolerancia Kupát

A berettyóújfalui plébánia U-14-es csapata nyerte a második alkalommal kiírt Tolerancia Labdarúgó Kupát a Maglódi úti Merkapt Maraton Sportközpontban.

A Mazsihisz sport- és kulturális eseményekért felelős tanácsadója, Beer György által szervezett torna a tavalyinál is élvezetesebb és színvonalasabb küzdelmet hozott, ezúttal több csapat versengett, és a labdarúgáson kívül más sportágakban, illetve ügyességi feladatokban is megmérethettek a fiatalok. Volt ugrálóvár, kosárlabda, minifoci, golf, baseball, valamint egyéb kikapcsolódási lehetőségek is.

A rendezvényre nemcsak Budapestről, de vidékről is többen ellátogattak, hogy gyermekeiket elhozzák a családi programra.

A sportnapot Takács Szabolcs európai uniós ügyekért felelős államtitkár és Kunos Péter, a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója jelenlétében nyitották meg. Az államtitkár kiemelte a sport jótékony hatását az élet valamennyi területén, így a különféle vallások békés együttélésének reprezentálásában is, és örömet fejezte ki, hogy az elmúlt évnél is többen jöttek el idén.

A torna elérte kitűzött célját, hiszen a tolerancia jegyében egy szép közös napot tölthettek együtt a fiatalok és szüleik.

A labdarúgótorna végeredménye:

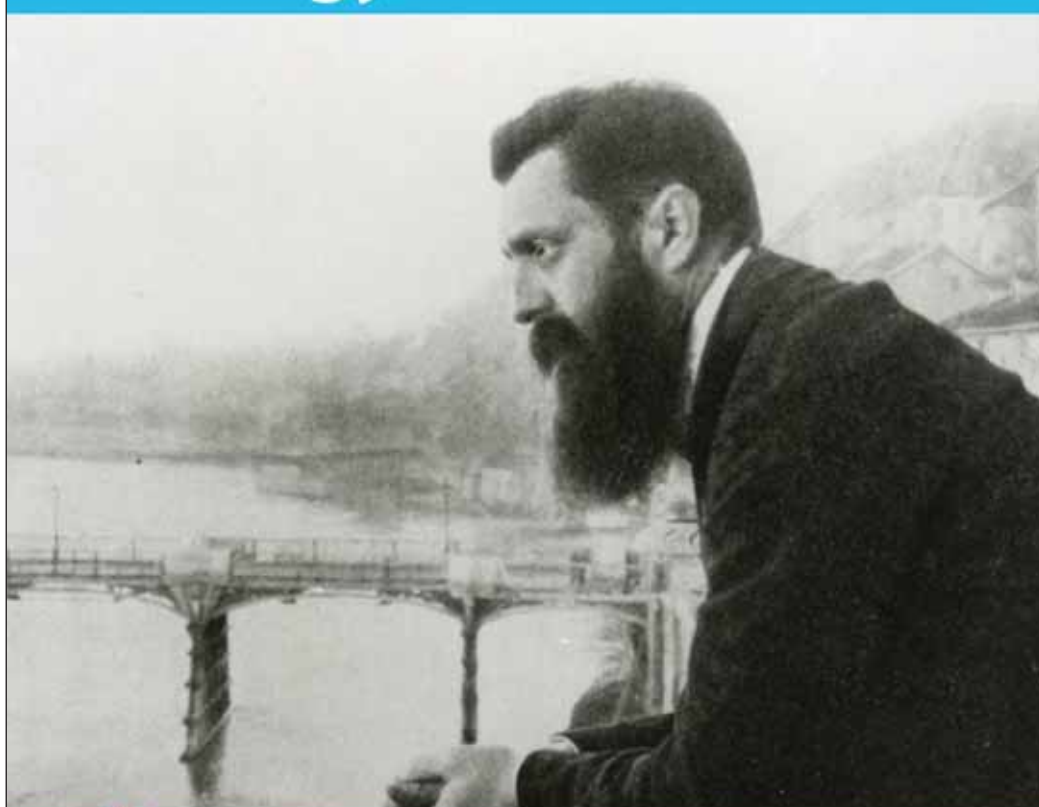
1. Berettyóújfalui plébánia	6. Nógrádsági katolikus gyülekezet
2. Pílis gyülekezet	7. Bicsérdi Katolikus FC
3. Mazsihisz Hajós Alfréd	8. Kiskunhalasi reformátusok
4. Solti Weisz Árpád iskola	9. Hit Gyülekezete
5. Kőbányai katolikus Szent László	10. Fasori Evangélikus Gimnázium

A győztes csapat

Fotó: Szentgyörgyi Ákos

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk....

Biztosítani akarjuk a zsidó nép és Izrael Állam létének folytonosságát.

Az Ön öröksége is hozzájárulhat e célhoz.

Keren Hayesod - United Israel Appeal,
a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: legacy@kh-uia.org.il
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-7154136

